

гармонійної, духовно зрілої особистості та інтеграції України у глобальний освітній простір.

Література

1. Дейнека В. В., Москвін Я. В. Філософія освіти : навч. посібник для здобувачів вищої освіти за спеціальністю «Освітні педагогічні науки». 2-ге вид., оновл. Харків : ХНМУ, 2024. 72 с.
2. Опачко М. В. Філософія сучасної освіти : навчально-методичний посібник. Ужгород : УжНУ, 2019. 60 с.
3. Розвиток філософії освіти в Україні. URL: https://www.medievist.org.ua/2015/06/blog_post_24.html#google_vignette (дата звернення: 08.11.2025).

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-578-8-43>

НАСЛІДКИ ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ОСВІТІ: ІНТЕГРАТИВНИЙ ПІДХІД

Селезньова О. М.

*доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри професійних і спеціальних правових дисциплін
Приватний вищий навчальний заклад «Буковинський університет»
м. Чернівці, Україна*

Невпинний науково-технічний прогрес, всебічне застосування новітніх інформаційно-комунікативних та інформаційно-технологічних розробок, засилля інтернет-застосунків і соціальних мереж зумовили швидку трансформацію індустріального (постіндустріального) суспільства в інформаційне. Не можна казати, що такий перехід є чимось поганим або, навпаки, добрим. Це сучасна дійсність життя людини, яка має як плюси, так і мінуси. Разом з тим, розвиток інформаційного суспільства потребує певних рамок, своєрідних «маркерів», без яких подальше становлення людського суспільства перебуває під великим знаком питання. У першу чергу, це стосується інституту освіти.

Зазвичай прийнято вважати, що вивченням зазначеного інституту займається педагогіка. Зокрема, у навчальному посібнику М. М. Фіцули вказується, що предметом педагогіки є виховна діяльність, що здійснюється в закладах освіти людьми, уповноваженими на це суспільством. Складовою ж частиною виховання у широкому значенні

стає освіта – процес і результат засвоєння учнями систематизованих знань, умінь і навичок, формування на їх основі наукового світогляду, моральних та інших якостей особистості, розвиток її творчих сил і здібностей [1; с. 17, 21]. Як бачимо, саме визначення освіти уже передбачає наявність у ньому філософських категорій, таких як «світогляд», «мораль», «творчість», що вказує на безпосередній зв'язок педагогіки і філософії. Більше того, усі концепти і догми, вироблені педагогікою, були створені у контексті певного середовища тодішнього існування людини, її сприйняття навколишнього світу, уявлення цінностей, добра, ґрунтовності наукових надбань. Така беззаперечна взаємодія педагогіки і філософії, зокрема філософії освіти, дає змогу інтегративно поглянути на коло проблем освіти в сучасних умовах, не сковуючи рішення лише аргументами педагогічних наукових віянь.

Глобальною і невирішеною на сьогодні проблемою є використання в освітньому процесі штучного інтелекту. Легковажність у цьому питанні вражає. Серед населення побутує думка, що сучасний світ перебуває у такому форматі, коли жити без штучного інтелекту стає незручно, нецікаво, непродуктивно тощо. З малолітнього віку діти привчаються до можливостей штучного інтелекту, до скролінгу і інтерактивної геймофікації. Віртуальний світ заповнює все існування. Наслідки такого стану речей – невтішні:

- пропадають навички не тільки каліграфічного, але й звичайного письма, а саме вони відповідають за розвиток когнітивних властивостей мозку (взагалі проблема взаємозв'язку дрібної моторики і розвитку мозку відкрита);

- катастрофічне зниження рівня читання; вироблення нецікавості до прочитання книжок, несприйняття тексту не тільки складного змісту, але й доволі середнього рівня; зникнення привабливості до читання книг великого обсягу;

- низький рівень концентрації та зосередженості. Увага утримується протягом декількох секунд, далі – нудно;

- глибоке мислення та аналіз вгасають, оскільки зникають дві необхідні складові для формування цієї навички: а) пошук необхідної інформації, який має бути по факту складним, але сьогодні завдяки штучному інтелекту – надзвичайно швидкий (від декількох секунд), а отже, і легкий; неформування критичного мислення, довіра до наданої штучним інтелектом інформації. До того ж, процес формування критичного мислення потребує багатьох факторів і не обмежується тезою «вірю – не вірю». Враховуються багато чинників [напр. 2, с.142];

- падіння якості освітнього процесу, коли спостерігається ситуація: завдання при роботі в класі і домашні завдання виконуються

за допомогою штучного інтелекту. Які знання, уміння і навички отримує дитина? Вміння задати запитання штучному інтелекту?

Засилля інформації є вкрай шкідливим для людей, особливо для дітей і підлітків. Щогодинне проведення часу у гаджетах, з перервою фактично лише на сон, є причиною асоціальної поведінки, соціофобії, спілкування і «дружби» з штучним інтелектом (або навіть релігійного поклоніння) замість людських взаємин. Це люди нового покоління, які є інфантильними, віртуально залежними, без бажання працювати, але з значними технологічними знаннями. Зауважимо, що це не абстрактні люди, це тип людей, який характерний саме для цього виду суспільства. Питання: що буде далі у майбутньому при такій основі?

Можливі шляхи вирішення проблеми використання штучного інтелекту:

- з позиції філософії освіти – спрямувати донесення до широких мас населення інформацію про наслідки неконтрольованого використання інформаційних технологій і, зокрема штучного інтелекту, для прийдешніх поколінь;

- з позиції педагогіки – напрацювати ряд методів навчання без використання штучного інтелекту, поєднавши історичні надбання (приміром, українського педагога і вченого Г. Ващенко [3]) із сучасним контекстом та залученням «інтерактивності» у дозованому вигляді;

- з позиції юриспруденції – нормативно урегулювати положення щодо використання штучного інтелекту в освіті і інших сферах життя, чого на сьогодні немає; встановити законодавчі обмеження використання гаджетів у закладах освіти.

Література

1. Фіцула М. М. Педагогіка : навч. посібник. К. : Академія, 2002. 528 с.
2. Філософія освіти: навч. посібник / за наук. ред. В. П. Андрущенка. К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2021. 348 с.
3. Ващенко Г. Загальні методи навчання : підручник для педагогів. К. : Українська видавнича спілка, 1997. 441 с.